

"Strategiia rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy do 2025 roku" [Strategy for the Development of the Financial Sector of Ukraine until 2025]. https://mof.gov.ua/storage/files/Strategija_fincovogo_sektoru_ua.pdf

Smoliak, V. A. "Ekonomichna otsinka ryzyku diialnosti promyslovykh pidpryemstv" [Economic Risk Assessment of Industrial Enterprises]: *avtoreferat dys. ...kand. ekon. nauk* : 08.07.01, 2005.

Stewart, F. "Pension Funds' Risk-Management Framework: Regulation and Supervisory Oversight". *OECD Working Papers on Insurance and Private Pensions*, no. 40 (2010). DOI: 10.1787/5kmlcz7qq3zx-en

"Toolkit for Risk-Based Pensions Supervision (Module 3. Identifying Risks)". International Organisation of Pension Supervisors, IOPS (2012). <http://www.iopsweb.org/rbstoolkit/Module3identifyingrisks.pdf>

Vargas-Perez, L. S. et al. "On the Technical Quality Evaluation of Rapid Application Development Software Products in a Visual Environment". *World Journal of Research and Review*, vol. 2, is. 5 (2016): 50-55. https://www.wjrr.org/download_data/WJRR0205028.pdf

Vasaha, Yu. "Suchasni trendy komplaiensu na finansovomu rynku" [Modern Trends of Compliance in the Financial Market]. Yurydychna hazeta online. 2020. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finance-pravo/suchasni-trendi-komplaiensu-na-finance-ovomu-rynku.html>

Yelnykova, H. V. "Tekhnolohiia instrumentarii kilkisnoho vymyruvannia yakosti osvity v navchalnomu zakladi" [Technology of Tools for Quantitative Measurement of the Quality of Education in an Educational Institution]. <https://core.ac.uk/download/pdf/32307050.pdf>

УДК 351.84:368.914(477)

JEL: G32; H55

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

©2020 МАЛИШКО Є. О.

УДК 351.84:368.914(477)

JEL: G32; H55

Малишко Є. О. Шляхи вдосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення

Метою статті є виявлення шляхів удосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення. Проаналізовано ефективний розвиток і шляхи вдосконалення запровадження загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення. Побудовано фінансовий кластер суб'єктів пенсійної системи. Об'єднання суб'єктів пенсійної системи України у фінансовий кластер сприятиме прискоренню повноцінного функціонування всіх рівнів пенсійного забезпечення. Ядром кластера є рівні пенсійної системи. Встановлено основні ризики щодо шляхів удосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення, а саме: довгострокове інвестування; диверсифікація джерел покриття ризику втрати працездатності; забезпечення фінансової стійкості та збалансованості; оцінка вартості активів; корупційні схеми відмивання пенсійних активів; тіньова економіка українських підприємств; аудит і актуарне оцінювання; порядок нарахування та рівень пенсійних виплат. Побудовано ієрархію впливу ризиків щодо шляхів удосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення, де на найвищому рівні перебуває ризик довгострокового інвестування. Запропоновано такі шляхи вдосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення: моніторинг елементів накопичувального, перерозподільного та державного фінансування; запровадження можливості використання інвестиційних проєктів фінансового ринку; удосконалення чинної системи недержавного пенсійного забезпечення, орієнтованої на захист пенсійних накопичень від ризиків недержавного пенсійного фонду; зниження соціально-економічних ризиків шляхом збільшення зайнятості, зростання доходів громадян, здійснення державного нагляду та контролю за диверсифікацією фінансових інструментів, збалансування фінансових ресурсів громадян через зниження адміністративних витрат.

Ключові слова: пенсійна система, загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення, пенсійне страхування, механізм, ризики, ризик-орієнтований підхід, фінансовий кластер.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-347-354>

Рис.: 3. Табл.: 2. Формул.: 2. Бібл.: 13.

Малишко Євгенія Олегівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: jekiaj@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6691-1785>

UDC 351.84:368.914(477)

JEL: G32; H55

Malysheko Ye. O. The Ways to Improve the Mechanism of the State Regulation of the Compulsory Accumulative Pension Provision

The article is aimed at identifying the ways to improve the mechanism of the state regulation of compulsory accumulative pension provision. Both the effective development and the ways to improve the introduction of compulsory accumulative pension provision are analyzed. A financial cluster of the subjects of pension system is built up. The association of pension system subjects of Ukraine into a financial cluster will accelerate the full functioning of all levels of pension provision. The core of the cluster is the levels of the pension system. The main risks on the ways to improve the mechanism of the state regulation of compulsory accumulative pension provision are identified, namely: long-term investment; diversification of sources of coverage of the risk of disability; ensuring financial sustainability and balance; valuation of assets; corruption schemes of money laundering of pension assets; shadow economy of Ukrainian enterprises; audit

and actuarial evaluation; procedure for accrual and the level of pension payments. The hierarchy of risk impact on the ways to improve the mechanism of the State regulation of compulsory accumulative pension provision is built up, where the risk of long-term investment holds the highest level. The following ways of improving the mechanism of the State regulation of compulsory accumulative pension provision are proposed: monitoring of elements of accumulative, redistribution and the State-based funding; introduction of the possibility of using investment projects of the financial market; improvement of the current system of the non-State pension provision, focused on protecting pension savings from the risks of a non-State pension fund; reducing socio-economic risks by increasing employment, increasing incomes of citizens, exercising the State supervision and controlling the diversification of financial instruments, balancing the financial resources of citizens through the reduced administrative costs.

Keywords: pension system, compulsory accumulative pension provision, pension insurance, mechanism, risks, risk-oriented approach, financial cluster.

Fig.: 3. **Tabl.:** 2. **Formulae:** 2. **Bibl.:** 13.

Malyshko Yevheniia O. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Finance, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: jekiaj@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6691-1785>

Процес реформування пенсійного забезпечення передбачає запровадження накопичувальних механізмів фінансування пенсії. В умовах євроінтеграції основною проблемою в розвитку фінансових відносин у країні є потреба вдосконалення функцій органів законодавчої та виконавчої влади та фінансових органів, що забезпечить стимулювання соціально-економічного розвитку, а отже, підвищення рівня життя та соціальних гарантій учасників системи пенсійного страхування.

Трирівнева пенсійна система все ще знаходиться на етапі реформування, що підтверджується запровадженням другого рівня – загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення, який сприятиме забезпеченню потужного фінансового джерела в пенсійну сферу. Саме функціонування цілісного механізму фінансових інститутів сприятиме задоволенню фінансовими ресурсами розвитку української пенсійної системи, що відповідатиме таким пріоритетним напрямам: надійність, фінансова стійкість, інвестиційна привабливість, захист пенсійних активів, фінансова стабільність. Управління коштами пенсійних накопичень є складним фінансовим механізмом, що насамперед спрямований на забезпечення ефективного управління активами та формування пенсійних резервів з метою накопичення пенсії.

Наразі, з метою визначення шляхів удосконалення механізмів державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення, передбачено ряд заходів, спрямованих на трансформацію пенсійної системи як єдиного кластера інститутів пенсійного захисту, що на сьогодні день набуває великого значення.

Особливості формування, проблеми реалізації та напрямки реформування пенсійної системи України досліджені в наукових працях Дробота Я. В., Резніченко Н. В. [1], Загреби І. І. [2], Ставерської Т. О., Шевчук І. Л. [3]. Федоренком А. [4] розглянуто альтернативи запровадження накопичувальної системи

загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Толуб'яком В. С., Гориним В. П. [5] проаналізовано можливість запровадження накопичувальної складової пенсійної системи. Дослідження ризику пенсійного страхування та побудова ризик-орієнтованого підходу до фінансового моніторингу висвітлено у працях Коваль О. П. [6], Ачкасової С. А. [7]. Проте дослідження особливостей функціонування другого рівня, захисту від ризику пенсійних активів учасників пенсійних програм і проблем удосконалення механізмів державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення потребує подальшого комплексного вивчення.

Метою статті є виявлення шляхів удосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення.

Сформовані заходи щодо організації подальшого розвитку пенсійної системи в Україні є перспективними напрямками ефективного функціонування загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення, що забезпечить економіку країни фінансовими ресурсами для інвестування. Саме це сприятиме покращенню фінансової стабільності та вирішенню ряду проблем, пов'язаних з можливістю використання пенсійної системи як кластерного механізму зі стимулювання праці для здійснення інвестицій у майбутнє.

Нині функціонування накопичувальної пенсійної системи ґрунтується на засадах добровільної участі, тобто залученні додаткових резервів фінансування для отримання додаткових пенсійних виплат. Важливість накопичувальних механізмів пенсійного страхування полягає, насамперед, у формуванні пенсійних резервів і управлінні активами, а отже, у збільшенні накопичувальної частини пенсії.

Реформування пенсійної системи передбачає проведення цілої низки заходів, пов'язаних із прийняттям нової законодавчої бази, підготовкою нормативних актів. Регулювання правовідносин, пов'язаних з пенсійним страхуванням і забезпеченням, є одним із головних чинників соціальної стабільності, оскільки стосується всіх поколінь громадян [8].

Виконано в межах НДР «Формування ризик-орієнтованої системи накопичувального пенсійного забезпечення» (№ 45/2020-2021).

Упровадження другого рівня загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення значно підвищить рівень фінансової системи країни за рахунок накопичень та інвестування внесків, що сприятиме одержанню максимального прибутку з мінімальними ризиками, а отже, захистить від інфляційних процесів. Фінансові відносини між суб'єктами системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення передбачають ефективне управління коштами пенсійних накопичень, що зменшує навантаження на солідарний рівень пенсійної системи.

Особливістю формування кластера між суб'єктами системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення є створення та впровадження наукомісткого конкурентоспроможного продукту, що регламентуватиме взаємовідносини на трьох рівнях пенсійної системи, тобто цілісного механізму.

Кластер – це форма мережі, що спостерігається в межах географічного регіону, в якій близьке розміщення фірми та організацій забезпечує наявність певних форм спільності та підвищує частоту та рівень взаємодії. Кластер визначається як система взаємопов'язаних фірм та організацій, цінність яких як єдиного цілого перевищує просту суму складових частин [9]. Тобто, механізми взаємодії суб'єктів системи пенсійного забезпечення є функціонування фінансового кластера, що гарантуватиме створення збалансованої та стійкої до фінансових ризиків пенсійної системи.

Накопичувальна система функціонує на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у накопичувальному фонді. Дослідження пенсійної системи свідчать про існування дефіциту бюджету Пенсійного фонду України, що унеможлиблює зв'язок між внесками та розміром пенсії. Таким чином, стабілізація фінансової системи країни гарантуватиме мінімізацію ризиків і підвищення рівня доходності активів пенсійного фонду.

На *рис. 1* наведено передумови ефективного функціонування фінансового кластера суб'єктів пенсійної системи, що сприятиме синергетичному ефекту від запровадження загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення.

Як видно на *рис. 1*, відображено функціонування пенсійної системи, побудованої на принципах соціального забезпечення. Об'єднання суб'єктів пенсійної системи України у фінансовий кластер сприятиме прискоренню повноцінного функціонування всіх рівнів пенсійного забезпечення. Щодо ядра кластера, то в цій ролі виступають рівні пенсійної системи, що є об'єднанням ієрархічної структури із сильними зв'язками. Основними напрямками функціонування фінансового кластера суб'єктів пенсійної системи є: управління коштами, залучення коштів, накопичення, інвестування, ризик, моніторинг. Так виникає

перерозподіл ризиків між рівнями пенсійної системи, розв'язання проблем збору внесків – удосконалення податкової системи, забезпечення збільшення коефіцієнта заміщення та пенсійних накопичень, що прискорить зв'язок працівник – роботодавець – реформована пенсійна система. Функціонування загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення передбачає відрахуваннями роботодавцями 2% від реальної заробітної плати, тоді як працівник сплачуватиме 1%. У цьому випадку спостерігатиметься зменшення тінізації заробітної плати, збільшення страхових внесків, контроль з боку держави та диджиталізація учасників пенсійної системи.

Встановлено певні особливості запропонованого фінансового кластера суб'єктів пенсійної системи:

- ✦ ефективність управління пенсійною системою;
- ✦ мотиваційні переваги для роботодавців при сплаті пенсійних внесків;
- ✦ розширення участі компаній для управління активами;
- ✦ розширення пенсійних схем з виплат довгострокових пенсій;
- ✦ здійснення внутрішнього контролю;
- ✦ єдиний реєстр усіх учасників системи пенсійного страхування.

Впровадження комбінованого типу пенсійної системи, особливо в частині регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення, необхідне для введення запобіжних заходів щодо контролю в системі соціально-економічних відносин. Як зазначено, загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення є ключовим елементом ядра фінансового кластера суб'єктів пенсійної системи. Державне регулювання сприяє виявленню порушень щодо інвестиційної діяльності, фінансових операцій та фінансових зобов'язань у системі накопичувального пенсійного забезпечення.

Для успішного виконання апаратом управління необхідних функцій держава формує свій бюджет, бюджетну політику та бюджетну систему. Раціональне управління бюджетом у ринкових умовах має велике значення для держави. Саме тому необхідно вивчати й удосконалювати функції органів законодавчої та виконавчої влади й фінансових органів стосовно бюджету та методів, що використовують ці органи у процесі управління бюджетними ресурсами та відносинами, які виникають під час руху бюджетних потоків. З огляду на євроінтеграційний курс, розвиток фінансових відносин в Україні потребує вдосконалення бюджетного менеджменту з метою підвищення ефективності державних послуг завдяки раціональному використанню бюджетних коштів [10].

Державне регулювання фінансового забезпечення пенсійних систем є ефективним інструментом впливу держави на процеси в пенсійній сфері й засто-

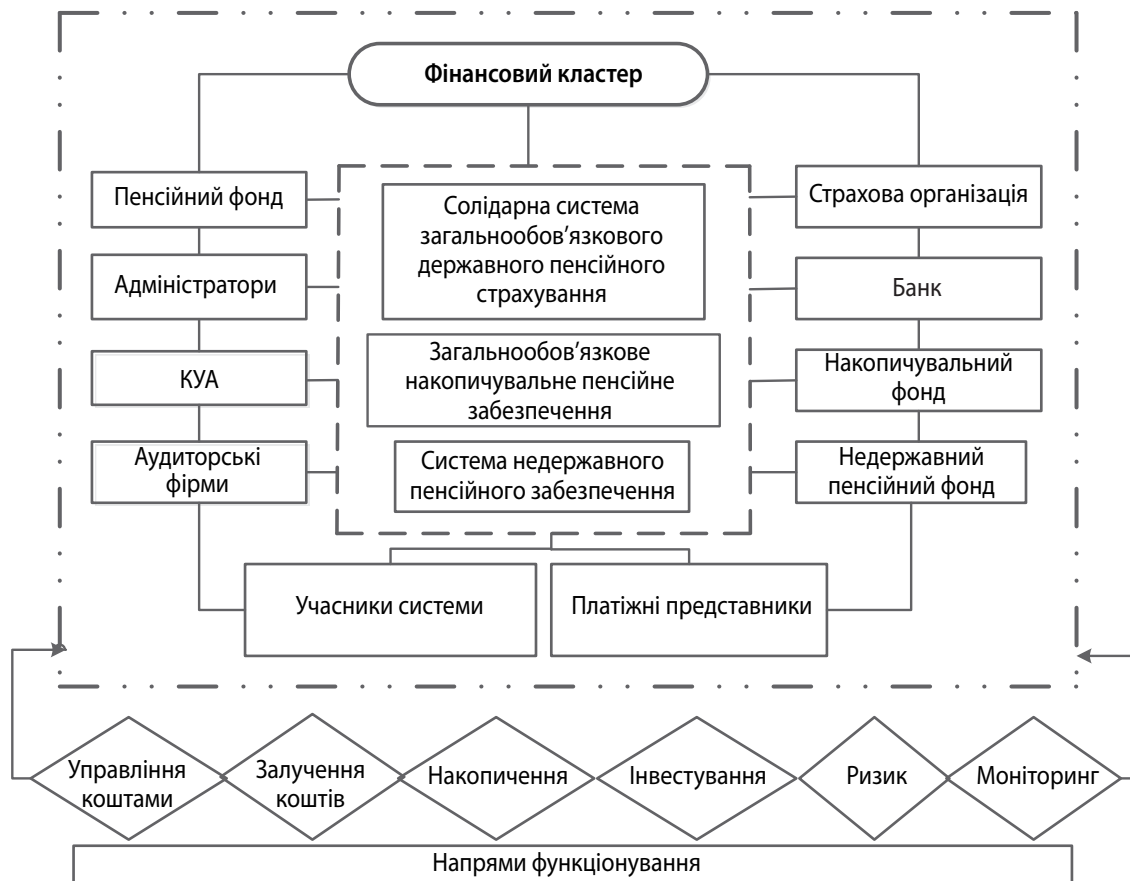

Рис. 1. Фінансовий кластер суб'єктів пенсійної системи

Джерело: авторська розробка.

совуються нею для реалізації заходів пенсійної політики. Сукупність економічних, правових, соціальних, адміністративних і організаційних методів державного регулювання пенсійної системи здійснюється через регулювання макроекономічного, демографічного, соціально-психологічного впливу на розвиток пенсійної системи; діяльність системи інститутів, які забезпечують узгодженість інтересів суб'єктів пенсійної системи [11].

Важливими передумовами є забезпечення розвитку фінансового та страхового ринків з формуванням адміністративного механізму мінімізації ризиків вкладників коштів. Для зменшення ризику накопичувальної пенсійної системи та забезпечення пенсійних виплат важливо забезпечити макроекономічну стабільність та якісний розвиток фінансового сектора [12].

Досліджуючи основні механізми державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення є питання щодо надійності, захищеності та прибутковості пенсійних накопичень від групи ризиків. Саме ризик-орієнтований підхід дозволить виявити ознаки ризикованості фінансування, що є невід'ємною частиною в побудові цілісного механізму функціонування накопичувального пенсійного забезпечення.

З метою встановлення шляхів удосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення запропоновано побудову ієрархії – певного виду системи, що складається з впливу ризиків, згрупованих у незалежні підмножини (групи) [13].

На основі методик системного аналізу [13] множини ризиків щодо шляхів удосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення перетворено на ієрархічну структуру, що наведено на рис. 2.

На рис. 2 позначено:

- 1 – довгострокове інвестування, що є потужним джерелом інвестиційного ресурсу для інституційного розвитку;
- 2 – диверсифікація джерел покриття ризику втрати працездатності;
- 3 – забезпечення фінансової стійкості та збалансованості;
- 4 – оцінка вартості активів, що забезпечить ризики втрати пенсійних активів;
- 5 – дефіцит фінансових ресурсів;
- 6 – корупційні схеми відмивання пенсійних активів;
- 7 – тіньова економіка українських підприємств, що вимагає здійснення контролю з боку держави за сплатою внесків;

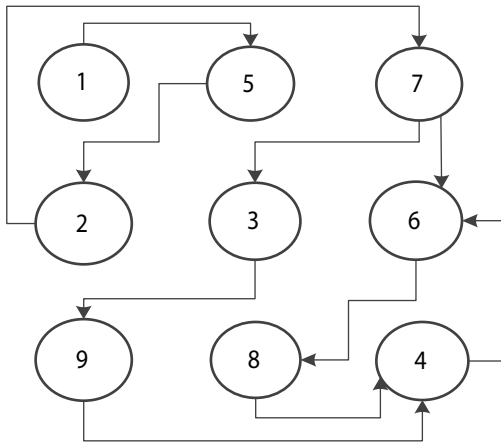

Рис. 2. Взаємозв'язок ризиків щодо шляхів удосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення

Джерело: авторська розробка.

- 8 – аудит і актуарне оцінювання, що забезпечить мінімізацію витрат держави;
- 9 – порядок нарахування та рівень пенсійних виплат.

У результаті аналізу направленої графа (див. рис. 2) побудовано матрицю досяжності. Заповнення матриці бінарними ризиками здійснюється за рядком правилом [13]:

$$d_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{якщо з } i \text{ можна потрапити в } j; \\ 0, & \text{у протилежному випадку.} \end{cases} \quad (1)$$

У табл. 1 наведено результати визначення взаємозв'язку ризиків щодо шляхів удосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забез-

печення, що має вигляд матриці досяжності направленої графа.

Матриця досяжності направленої графа – зв'язки ризиків щодо шляхів удосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення, що наведена в табл. 1, дає змогу розділити множину вершин H на підмножину рівнів ієрархії. З цією метою всі вершини поділяються на досяжні та попередні.

Вершину h_i називають досяжною з вершини h_j , якщо в орієнтованій графі існує шлях від h_j до h_i . Ця множина позначається через $R(h_i)$. Вершина h_j вважається попередньою до h_i , якщо можливе досягнення h_i із h_j . Ця множина позначається через $A(h_i)$ [13].

Множина вершин

$$A(h_i) = R(h_i) \cap A(h_i), \quad (2)$$

для яких виконується умова недосяжності з решти вершин множини H , що залишилися, може бути позначена як рівень ієрархії. Ця умова перевіряється в декількох ітераціях шляхом поступового виключення визначених вищих рівнів [13].

Визначення рівнів ієрархії проводиться шляхом перевірки виконання умови (1) та (2), результати якої наведено в табл. 2.

Як видно з табл. 2, критеріальна рівність при першій ітерації виконується для ризику 1 – довгострокове інвестування, що є потужним джерелом інвестиційного ресурсу для інституційного розвитку, що займає перше місце в ієрархії. При другій ітерації критеріальна рівність виконується для ризику 5 – дефіцит фінансових ресурсів. Загальний вигляд структури ієрархії впливу ризиків щодо шляхів удосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення наведено на рис. 3.

Таблиця 1

Результати зв'язку ризиків щодо шляхів удосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення

Ризик	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1 Довгострокове інвестування	1	0	0	0	1	0	0	0	0
2 Диверсифікація джерел покриття ризику втрати працездатності	0	1	0	0	0	0	1	0	0
3 Забезпечення фінансової стійкості та збалансованості	0	0	1	0	0	0	0	0	1
4 Оцінка вартості активів	0	0	0	1	0	1	0	0	0
5 Дефіцит фінансових ресурсів	0	1	0	0	1	0	0	0	0
6 Корупційні схеми відмивання пенсійних активів	0	0	0	0	0	1	0	1	0
7 Тіньова економіка українських підприємств	0	0	1	0	0	1	1	0	0
8 Аудит і актуарне оцінювання	0	0	0	1	0	0	0	1	0
9 Порядок нарахування та рівень пенсійних виплат	0	0	0	1	0	0	0	0	1

Джерело: авторська розробка.

Таблиця 2

Визначення рівнів ієрархії впливу ризиків щодо шляхів удосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення

h_i	$R(h_i)$	$A(h_i)$	$R(h_i) \times A(h_i)$
1	1,5	1	1
2	2,7	2,5	3
3	3,9	3,7	5
4	4,6	4,8,9	7
5	2,5	1,5	2
6	6,8	4,6,7	7
7	2,6,7	2,7	4
8	4,8	6,8	7
9	4,9	3,9	6

Джерело: авторська розробка.

На рис. 3 видно, що ієрархія впливу ризиків щодо шляхів удосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення є 7-рівневою. Основною метою при визначенні впливу ризиків щодо шляхів удосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення є виявлення ризик-орієнтованого підходу, що забезпечить посилення нагляду над диверсифікацією фінансових інструментів та на прямими інвестування пенсійних активів.

На наступних рівнях, а саме: з другого по шостий, визначено такі ризики:

- ✦ дефіцит фінансових ресурсів;
- ✦ диверсифікація джерел покриття ризику втрати працездатності;
- ✦ тіньова економіка українських підприємств, що вимагає здійснення контролю з боку держави за сплатою внесків;
- ✦ забезпечення фінансової стійкості та збалансованості;
- ✦ порядок нарахування та рівень пенсійних виплат.

Урегулювання саме цих ризиків сприятиме покращенню фінансової стабільності, збалансуванню солідарної системи та капіталізації пенсійних накопичень у цінні папери на фондовому ринку.

На найвищому рівні ієрархії перебуває ризик – довгострокове інвестування, що є потужним джерелом інвестиційного ресурсу для інституційного розвитку. Поетапний моніторинг усіх рівнів ієрархії ризиків забезпечить прискорення функціонування накопичувальних складників багаторівневої системи, що дозволить акумулювати кошти пенсійного резерву.

З апропоновано шляхи вдосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення, що сприятиме комплексній побудові ризик-орієнтованого підходу та забезпечить стабільність всієї пенсійної системи:

Рис. 3. Ієрархія впливу ризиків щодо шляхів удосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення

Джерело: авторська розробка.

- ✦ моніторинг елементів накопичувального, перерозподільчого та державного фінансування, що сприятиме виконанню чітких вимог до інвестування активів;
- ✦ запровадження можливості використання інвестиційних проєктів фінансового ринку, що сприятиме захищеності пенсійних накопичень від інфляції та мінімізації ризиків вкладників;
- ✦ удосконалення діючої системи недержавного пенсійного забезпечення, орієнтованої на захист пенсійних накопичень від ризиків недержавного пенсійного фонду;
- ✦ зниження соціально-економічних ризиків шляхом збільшення зайнятості (зростання доходів громадян), що є найголовнішим джерелом інвестувань в економіку країни;
- ✦ здійснення державного нагляду та контролю за диверсифікацією фінансових інструментів, що надає захист від конкуренції у фінансовому кластері суб'єктів пенсійної системи;
- ✦ збалансування фінансових ресурсів громадян через зниження адміністративних витрат, що забезпечить підвищення рівня довгострокового інвестування та збільшення пенсійних виплат.

Дослідження вказують, на оптимізація пенсійної системи за рахунок посилення ролі пенсійного страхування, а отже, збільшення працездатного населення пенсійного віку, зменшення витрат пенсійного фонду за рахунок диверсифікації пенсійних програм створить механізми державного контролю за інвестуванням пенсійних активів.

ВИСНОВКИ

Досліджуючи перспективи запровадження загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення, з огляду на законодавчу базу, дає змогу стверджувати, що система буде виступати доповненням до солідарної, тобто додатковим джерелом пенсійного забезпечення. Крім того, механізм функціонування загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення спрямований на вирішення деяких напрямів: соціальне забезпечення, розбудова національної економіки та належне функціонування фондового ринку; мотивація; диверсифікація ризиків; довгострокове інвестування; фінансова стабільність та оздоровлення. Запропонований фінансовий кластер суб'єктів пенсійної системи забезпечить вибір програм пенсійного страхування, знизить ризик зловживань фінансовими ресурсами та дасть змогу збалансувати фінанси пенсійної системи.

Запропоновано шляхи вдосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення, що виступає основним підґрунтям для оздоровлення фінансової системи в цілому. Таким чином, необхід-

ність запровадження другого рівня пенсійної системи є кроком до трансформації та діджиталізації пенсійної системи України. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Дробот Я. В., Резніченко Н. В. Проблеми та напрямки реформування пенсійної системи в Україні. *Фінансовий простір*. 2016. № 1. С. 63–66. URL: <https://ofrcibs.ubs.edu.ua/files/1601/16djvsvu.pdf>
2. Загреба І. І. Реформування пенсійної системи та його вплив на інвестиційну привабливість України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2018. Вип. 20. Ч. 1. С. 159–163.
3. Ставерська Т. О., Шевчук І. Л. Етапи пенсійної реформи в Україні. *Економіка та суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 1221–1228.
4. Федоренко А. Механізм запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. *Світ фінансів*. 2008. № 4. С. 112–121. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/308>
5. Толуб'як В. С., Горин В. П. Зарубіжний досвід пенсійних реформ: уроки та висновки для України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 10. С. 765–771. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/10732/1/160.pdf>
6. Коваль О. П. Ризики, загрози, пріоритети та наслідки реформування пенсійної системи України : аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2012. 112 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2012-09/Ref_pensiya-91252.pdf
7. Ачкасова С. А. Перспективи реалізації ризик-орієнтованого підходу при фінансовому моніторингу // Концептуальні засади менеджменту та фінансів в умовах глобальної нестабільності : збірник матеріалів VI міжнар. науково-практ. інтернет-конф. «Актуальні проблеми менеджменту та фінансів в сучасних глобалізаційних процесах» (14 березня 2019 р.). Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. С. 202–204. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/21302/1/139_Ачкасова_Перспективи%20реалізації%20ризик-орієнтованого%20підходу%20при%20фінансовому%20моніторингу.pdf
8. Верещак В. Механізми впровадження накопичувального складника в систему обов'язкового пенсійного страхування України. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 2. С. 89–96. URL: [http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_02\(29\)/13.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_02(29)/13.pdf)
9. Портер М. Э. Конкуренция / пер с англ. О. Л. Пелявского, А. П. Уриханяна, Е. Л. Усенко, И. А. Шишкиной. М. : ИД «Вильямс», 2005. 608 с.
10. Молдован О. О. Щодо оптимізації процесів бюджетного прогнозування та планування в Україні : аналітична записка / Національний Інститут стратегічних досліджень. 05.03.2013. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1089/>

11. Линдюк О. А. Шляхи удосконалення механізмів державного регулювання фінансового забезпечення пенсійної системи України. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Lyndiuk.pdf>
12. Серікова О. М. Накопичувальна пенсійна система як напрямок корпоративної соціальної відповідальності підприємства. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Економіка і управління»*. 2019. Т. 30. № 2. С. 210–214. URL: http://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/30_69_2/41.pdf
13. Лямец В. И. Системный анализ. Вводный курс: учебное пособие. 2-е изд., перераб. и доп. Харьков: ХНУРЕ, 2004. 448 с.

REFERENCES

- Achkasova, S. A. "Perspektyvy realizatsii ryzyk-orієntovanoho pidkhopu pry finansovomu monitorynhu" [Prospects for the Implementation of Risk-oriented Approach in Financial Monitoring]. *Kontseptualni zasady menedzhmentu ta finansiv v umovakh hlobalnoi nestabilnosti*. 2019. http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/21302/1/139_Achkasova_Perspektyvi%20realizatsii%20rizykorієntovanoho%20pidkhodu%20pri%20
- Drobot, Ya. V., and Reznichenko, N. V. "Problemy ta napriamky reformuvannia pensiinoi systemy v Ukraini" [Problems and Directions of Pension System Reform in Ukraine]. *Finansovyi prostir*, no. 1 (2016): 63-66. <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1601/16djvsvu.pdf>
- Fedorenko, A. "Mekhanizm zaprovadzhennia nakopychualnoi systemy zahalnooboviazkovoho derzhavnoho pensiinoho strakhuvannia" [The Mechanism of Introduction of the Accumulative System of the Obligatory State Pension Insurance]. *Svit finansiv*, no. 4 (2008): 112-121. <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/308>
- Koval, O. P. "Ryzyky, zahrozy, priorytety ta naslidky reformuvannia pensiinoi systemy Ukrainy: analitychna dopovid" [Risks, Threats, Priorities and Consequences of Reforming the Pension System of Ukraine: An Analytical Report]. Kyiv: NISD, 2012. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2012-09/Ref_pensiya-91252.pdf
- Lyamets, V. I. *Sistemnyy analiz. Vvodnyy kurs* [System Analysis. Introductory Course]. Kharkiv: KhNURE, 2004.
- Lyndiuk, O. A. "Shliakhy udoskonalennia mekhanizmiv derzhavnoho rehuliuвання finansovoho zabezpechennia pensiinoi systemy Ukrainy" [Ways of Improvement of Mechanisms of Government Regulation of Ukrainian Pension Systems Funding]. <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Lyndiuk.pdf>
- Moldovan, O. O. "Shchodo optymizatsii protsesiv biudzhethnoho prohnozuvannia ta planuvannia v Ukraini: analitychna zapyska" [Regarding the Optimization of Budget Forecasting and Planning Processes in Ukraine: An Analytical Note]. <http://www.niss.gov.ua/articles/1089/>
- Porter, M. E. *Konkurentsii* [Competition]. Moscow: ID «Vilyams», 2005.
- Serikova, O. M. "Nakopychualna pensiina systema yak napriamok korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti pidpriemstva" [Pension Accumulation System as a Direction of Corporate Social Responsibility of the Enterprise]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii «Ekonomika i upravlinnia»*, vol. 30, no. 2 (2019): 210-214. http://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/30_69_2/41.pdf
- Staverska, T. O., and Shevchuk, I. L. "Etapy pensiinoi reformy v Ukraini" [Stages of Pension Reform in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 13 (2017): 1221-1228.
- Tolubiak, V. S., and Horyn, V. P. "Zarubizhnyi dosvid pensiinykh reform: uroky ta vysnovky dlia Ukrainy" [Foreign Experience of Pension Reforms: Lessons and Conclusions for Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, is. 10 (2016): 765-771. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/10732/1/160.pdf>
- Vereshchak, V. "Mekhanizmy vprovadzhennia nakopychualnoho skladnyka v systemu oboviazkovoho pensiinoho strakhuvannia Ukrainy" [The Mechanisms for Implementation of the Funded Component of the Mandatory Pension Insurance Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriadvannia*, is. 2 (2016): 89-96. [http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnic-tvo/2016/2016_02\(29\)/13.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnic-tvo/2016/2016_02(29)/13.pdf)
- Zahreba, I. I. "Reformuvannia pensiinoi systemy ta yoho vplyv na investytsiinu pryvablyvist Ukrainy" [Reforming of the Pension System and Its Influence on Investment Attractiveness of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*, vol. 1, no. 20 (2018): 159-163.